POLITISK KRONIK

UDLANDET

Juli 1968

1. – Fællesmarkedet bliver toldunion.

Traktat om ikke-spredning af kernevåben undertegnes samtidig i London, Moskva og Washington. Traktaten står åben for alle andre stater og træder i kraft, når 40 stater har underskrevet. Den underskrives straks af 20 stater, deriblandt de 5 nordiske lande. Præsident Johnson meddeler, at der er opnået enighed med Sovjetunionen om at drøfte begrænsning af offensive kernevåben og antiballistiske missiler. Sovjetunionen har til alle andre lande sendt en opfordring til forhandlinger i Genève om en lang række spørgsmål fra forbud om kernevåben til fredelig udnyttelse af havbunden. Der foreslås også forbud mod underjordiske kernevåbenforsøg. – 5. Forbundskansler Kiesinger udtaler, at det kommunistiske pres på adgangsvejene til Berlin (se 13/4) vil spille en betydelig rolle ved afgørelsen af, om Vesttyskland skal underskrive ikke-spredningstraktaten.

Den israelske arbejdsminister Yigal Allon udnævnes til viceministerpræsident og chef for et nyt ministerium, der skal tage sig af opsugningen af immigranter. Arbejdsministeriet overtages af Joseph Almogi, et ledende medlem af general Dayans Rafi-parti indtil sammenslutningen med Israels forenede arbejderparti (se 21/1). – 26. fratræder Pinhas Sapir som finansminister for at blive generalsekretær i Israels forenede arbejderparti efter fhv. udenrigsminister Golda Meir. Handelsminister Zew Sharef overtager også finansministeriet.

2. – Storbritannien og Tanzania genoptager de diplomatiske forbindelser, der blev afbrudt af præsident Nyerere i 1966, fordi den britiske regering nægtede at efterkomme Organisationen for Afrikas Enheds ultimative krav med hensyn til Rhodesia; 8 andre afrikanske stater, der samtidig afbrød forbindelsen med Storbritannien, har allerede genoptaget den.

4. – Stridigheder inden for det herskende parti i Rhodesia om afrikanernes repræsentation i en ny forfatning resulterer i, at indenrigsminister William Harper, en af partiets stiftere, træder tilbage efter anmodning af premierminister Ian Smith. Harper tilhører ligesom udenrigs- og forsvarsminister Lord Graham den rhodesiske fronts højre fløj. 5/7 meddeles, at Harper har nedlagt sit mandat i den lovgivende forsamling og udmeldt sig af den rhodesiske front. – 17. I Salisbury offentliggøres den rhodesiske fronts forslag til en ny republikansk forfatning, der er godkendt af partiets forretningsudvalg og nu fremlægges til drøftelse i partiet, inden det forelægges for partikongressen.

7. – Efter delvis fornyelse af det japanske overhus, af hvis 250 medlemmer halvdelen er på valg hvert 3. år, er partistillingen følgende: liberale demokrater 137, Japans socialistiske parti 65, Komeito (et parti med tilknytning til den buddhistiske sekt Soka Gakkai) 24, demokratiske socialister 10, kommunister 7 og uafhængige 7. De liberale demokrater har 2 mandater færre end før valget, socialisterne 8 færre. Valgresultatet har udenrigspolitisk

betydning, idet den amerikansk-japanske sikkerhedstraktat af 1960 udløber i 1970, og de liberale demokrater har erklæret sig for automatisk fornyelse af traktaten, hvilket socialisterne går stærkt imod.

10. – Premierminister Georges Pompidou indgiver den franske regerings afskedsbegæring til præsident de Gaulle, der opfordrer finans- og økonomiminister Maurice Couve de Murville til at danne ny regering. I et brev til Pompidou udtaler de Gaulle håbet om, at Pompidou vil holde sig rede til en hvilken som helst opgave, der måtte blive ham betroet af nationen. Det vækker bitterhed i den gaullistiske gruppe i nationalforsamlingen, at Pompidou ikke på ny bliver udpeget til premierminister. – 12. Couve de Murville danner regering, i hvilken en række af de vigtigste ministre beklæder de samme poster som i Pompidous sidste ministerium (se 3/5): kulturminister André Malraux, socialminister Maurice Schuman, justitsminister René Capitant, udenrigsminister Michel Debré, indenrigsminister Raymond Marcellin, forsvarsminister Pierre Messmer. Af ministre i Pompidous regering, der fortsætter i den nye regering, men med andre porteføljer, kan nævnes den hidtidige undervisningsminister François Ortoli, der bliver finans- og økonomiminister, og den hidtidige landbrugsminister Edgar Faure, der bliver undervisningsminister. To ministre, der gled ud ved regeringsomdannelsen 31. maj, bliver på ny ministre: Roger Frey, der får relationerne til parlamentet som ressort, og Jean-Marcel Jeanneney, der bliver minister uden portefølje. Murvilles regering består af 19 ministre og 12 statssekretærer mod 23 ministre og 6 statssekretærer i Pompidous sidste regering. 30 af regeringens 31 medlemmer er medlemmer af nationalforsamlingen (26 gaullister og 4 uafhængige republikanere), kun Malraux er ikke medlem af nationalforsamlingen. – 17. I Couve de Murvilles programerklæring i nationalforsamlingen nævnes blandt regeringens vigtigste opgaver en universitetsreform og indførelse af medbestemmelsesret (participation) på arbejdspladserne. – Efter at gaullisterne ved valget har opnået absolut flertal i nationalforsamlingen, har de valgt en gaullist til formand for finansudvalget i stedet for lederen af de uafhængige republikanere, Valery Giscard d'Estaing.

Spaniens permanente repræsentant ved FN meddeler afkoloniseringsudvalget, at Spansk Guinea vil opnå uafhængighed 12/10 efter folkeafstemning om en forfatning 11/8 og valg i anden halvdel af september. – 24. Den spanske nationalforsamling (Cortes) godkender forfatningsudkastet; 14 stemmer imod, deriblandt repræsentanten for Fernando Poo.

11. – Pravda retter et voldsomt angreb på de voksende kontrarevolutionære og antisocialistiske kræfter i Czekoslovakiet og drager sammenligning med situationen i Ungarn i 1956. Skive for Pravdas angreb er især manifestet »2000 ord« (offentliggjort i 4 czekoslovakiske aviser 27/6 og tiltrådt af 70 skribenter, videnskabsmænd og andre), som kræver fremskyndelse af demokratiseringsprocessen og kritiserer forholdene som de var indtil januar. – 12. I Moskva udsendes officiel meddelelse om afslutningen af Warszawapagtmanøvrerne i Czekoslovakiet og tilstødende områder, men sovjetiske militære enheder forbliver i Czekoslovakiet til efter mødet i Bratislava (se 1/8). – 14.–15. Regerings- og partiledere fra Sovjetunionen, Polen, Ungarn, Bulgarien og Østtyskland holder møde i Warszawa. Czekoslovakiet har afslået indbydelse til at deltage med den begrundelse, at det foretrækker bilaterale drøftelser. Mødedeltagerne giver over for det czekoslovakiske kommunistpartis centralkomité udtryk for dyb bekymring over udviklingen i Czekoslovakiet. – 15. Rumæniens statschef og partileder Ceausescu giver udtryk for tillid til den czekoslovakiske partiledelse, og Jugoslaviens udenrigsminister tilsiger Czekoslovakiet Jugoslaviens fulde støtte. – 16. Forsvarminister Martin Dzur gør sig i en artikel i Rude Pravo til talsmand for en revision af Warszawapagten, idet han i lighed med, hvad lederen af sikkerhedsafdelingen i central-

komiteen, generalløjtnant Vaclav Prchlik, tidligere har gjort, kritiserer, at de ikke-sovjetiske officerer i den fælles overkommando ingen beføjelser har til at træffe beslutninger. – 18. Det czekoslovakiske kommunistpartis centralkomités præsidium besvarer punkt for punkt kritikken fra deltagerne i Warszawamødet. Partiets førstesekretær Alexander Dubcek erklærer, at Czekoslovakiet vil forblive loyal over for Warszawapagten, og at der ikke er fare for, at kommunistpartiet vil miste sin ledende stilling i Czekoslovakiet. Han understreger, at demokratiseringsprocessen vil blive fortsat, og at en tilbagevenden til forholdene før januar ikke vil blive tilladt. – Pravda melder om fund af amerikanske våben i den nordvestlige del af Bøhmen. Meddelelsen bekræftes 19/7 af det czekoslovakiske forsvarsministerium. – 18.–20. Formanden for det franske kommunistparti Waldeck Rochet aflægger besøg i Praha. – 19. Det meddeles i Moskva, at det russiske kommunistpartis politbureau har foreslået et møde med det czekoslovakiske partipræsidium på russisk territorium. – 21. Præsident Svoboda bekræfter Czekoslovakiets loyalitet over for Warszawapagten. – 22. Tass meddeler, at de bilaterale samtaler med de czekoslovakiske partiledere vil finde sted i Czekoslovakiet. Izvestia melder om sovjetiske militærmanøvrer ved Sovjetunionens vestgrænser. – 25. Det kommunistiske partipræsidium meddeler, at sikkerhedsafdelingen i centralkomiteen er opløst, og at lederen, generalløjtnant Vaclav Prchlik er genindtrådt i aktiv militærtjeneste. – 26. I et særnummer af forfatterforeningens blad offentliggøres en opfordring til partipræsidiet om at stå fast på liberaliseringsprogrammet. Opfordringen underskrives af titusinder af Prahas indbyggere. – 29. Samtalerne meller det russiske politbureau og det czekoslovakiske partipræsidium begynder i Cierna nad Tisou. – Der meldes om omfattende sovjetiske militærmanøvrer ved grænsen mod Czekoslovakiet.

17. – I Irak styrter en officersgruppe ved et ublodigt kup præsident Abdul Rahman Aref og ministerpræsident, generalløjtnant Taher Yahya og hans regering. Aref føres til lufthavnen og flyver til London. Et revolutionsråd bestående af 3 generaler og 4 oberster tager magten og vælger rådets formand, generalmajor Ahmed Hassan al Bakr til præsident. Taher Yahya og en række officirer og politikere – Nasseriter og medlemmer af Baathpartiets venstre fløj – arresteres. – 19. Oberst Abdul Razak al Nayef, lederen af kuppet, danner regering, bestående af konservative nationalister og medlemmer af Baaths højre fløj. – 23. Revolutionsrådet meddeler, at der vil blive dannet et nationalråd sammensat af revolutionsrådets medlemmer og en række andre militære og civile personer. – 24. Ministerpræsident Nayef lover frie valg og tilbagevenden til parlamentarisk styre; politiske partier vil dog ikke blive tilladt foreløbig. – 30. Uenighed mellem de konservative nationalister, hvis stilling er svækket ved, at forsvarsminister general Daoud opholder sig i Jordan for at inspicere de irakiske styrker, og Baath kulminerer i en ny omvæltning. Ministerpræsident Nayef sendes med et militærfly til Marokko, et andet militærfly henter general Daoud i Amman og flyver ham til Rom. Præsident Bakr meddeler over radioen, at han har afskediget regeringen og taget kommandoen over de væbnede styrker; han fremsætter et voldsomt angreb på Nayef og Daoud. – 31. Bakr danner selv regering. De fleste af nøglestillingerne i ministeriet besættes med Baathister; 12 medlemmer af Nayefs regering fortsætter.

I Dahomey indsættes dr. Emile Derlin Zinsou (se 17/12-1967) som præsident, og ved en folkeafstemning 28/7 får han godt 76 pct. af de afgivne stemmer. Henved 73 pct. af de stemmeberettigede deltager i afstemningen. Den revolutionære militærkomité opløses 31/7, og Zinsou danner regering, i hvilken han selv overtager indenrigs- og forsvarsministerierne.

20. – Philippinerne beslutter at hjemkalde sin ambassadør i Malaysia og hele hans stab med undtagelse af én på grund af, at

Malaysia har afvist Philippinernes krav på Sabah.

21. – Bolivias indenrigsminister Antonio Arguedas, der har sendt en kopi af guerillalederen Erneste (Che) Guevara's dagbog til Cuba (se 10/10 1967), flygter til Chile. Offentliggørelsen af Guevara's dagbog, der befinder sig i den bolivianske hærs varetægt, har vakt stort røre i Bolivia, og efter Aguerdas' flugt kommer det til uroligheder i La Paz. – 22. Præsident René Barrientos Ortuño indfører undtagelsestilstand. – 25. Bolivias regering træder tilbage. – 27. Præsident Barrientos danner ny regering bestående næsten udelukkende af militære og med general Samuel Alcoreza som udenrigsminister.

24. – Det engelske arbejderpartis forretningsudvalg vælger vicegeneralsekretær i transportarbejdernes og arbejdsmændenes fagforbund Harry Nicholas til partiets generalsekretær efter Sir Leonard Williams, der er udnævnt til generalguvernør i Mauritius. Nicholas får 14 stemmer mod 12 på boligminister Anthony Greenwood.

26. – Senator Edward Kennedy erklærer, at han ikke vil modtage nominering som demokratisk vicepræsidentkandidat.

August 1968

1. – Mødet i Cierna nad Tisou (se 11/7) slutter efter 4 dages forhandlinger. I et kommuniqué meddeles bl. a., at de czekoslovakiske ledere 3/8 skal mødes med underskriverne af brevet fra Warszawakonferencen. – Ved demonstrationer i Praha og andre byer kræver folk at få sandheden at vide. – 2. Førstesekretær Alexander Dubcek taler i radio og TV om resultatet af mødet i Cierna og forsikrer, at den vej, man slog ind på i januar, fortsat vil blive fulgt. Han bekræfter venskabet med Sovjetunionen og Czekoslovakiets tilhørsforhold til det socialistiske fællesskab og afviser, at Czekoslovakiets suverænitet skulle være truet. – 3. Fra mødet i Bratislava udsendes et kommuniqué, der dvæler ved nødvendigheden af at forsvare og konsolidere den internationale kommunistiske bevægelse og henviser til amerikansk aggression og vesttysk revanchisme. Dubcek udtaler: vi opnåede, hvad vi havde lovet, og vi gjorde et godt job, og nationalforsamlingens præsident Josef Smrkovsky siger, at alt er endt godt. Forsvarsministeriet meddeler, at de sidste sovjettropper har forladt landet; men manøvrerne ved Czekoslovakiets grænser fortsætter. – 4. Dubcek erklærer i radio og TV, at der ingen hemmelige aftaler er indgået i Cierna eller Bratislava. – 9.–11. Præsident Tito aflægger officielt besøg i Praha. I et kommuniqué ved besøgets afslutning hedder det, at ethvert land har ret til selv at vælge sin vej til socialismen, og ved afrejsen udtaler præsident Tito, at han var kommet til Czekoslovakiet for at vise, at Jugoslavien står ved Czekoslovakiets side; enhver indblanding udefra i et socialistisk lands indre anliggender er utilladelig og skadelig for socialismens sag. – 12.–13. Den østtyske statschef og partileder Walter Ulbricht har samtaler med førstesekretær Dubcek i Karlovy Vary. Ifølge et kommuniqué er hovedemnet det tyske spørgsmål. – 15. Rumæniens præsident Ceausescu ankommer til Praha på et 2 dages officielt besøg bl. a. for at undertegne en ny venskabstraktat med Czekoslovakiet. – 16. I en artikel i Pravda kritiseres dele af den czekoslovakiske presse for at gå imod ånden i Bratislavasamtalerne og endog angribe selve Bratislavaerklæringen; det er Czekoslovakiets sag at opretholde elementær orden, men den slags kan ikke passere ubemærket. Førstesekretær Dubcek udtaler, at orden er en nødvendig forudsætning for handlefrihed i demokratiseringsprocessen. – 19. Pravda angriber for første gang siden Cierna- og Bratislavamøderne direkte ledende czekoslovakiske kommunister for at tolerere antisocialistisk

virksomhed. – 21. Stærke sovjetiske styrker og militære enheder fra Polen, Ungarn, Bulgarien og Østtyskland invaderer Czekoslovakiet og besætter landet i løbet af få timer uden organiseret militær modstand. Tass udsender en erklæring, hvori det hedder, at okkupationen er sket for at komme en fra udlandet støttet kontrarevolution i forkøbet, og at interventionen er sket efter anmodning om hjælp fra kredse inden for den czekoslovakiske centralkomité, regeringen og nationalforsamlingen. Den czekoslovakiske regering kræver i en note til de 5 Warszawapagtregeringer okkupationens øjeblikkelige ophør. Ceteka meddeler, at bl. a. nationalforsamlingens formand Josef Smrkovsky, Dubcek, Franticek Kriegel og Josef Spacek, alle medlemmer af partipræsidiet, holdes som fanger i centralkomiteens bygning. Der demonstreres i gaderne mod besættelsestropperne. – 22. Demonstrationerne fortsætter. Sovjetisk forbud mod offentlige forsamlinger ignoreres. Hemmelige radiostationer er i livlig virksomhed. 1000 deltagere mødes hemmeligt i en fabrik til en ekstraordinær partikongres, som skulle have fundet sted 9/9. På kongressen vælges nyt præsidium. – 23. Præsident Svoboda flyver til Moskva for, som han siger ved afrejsen, at prøve at finde en ærefuld og værdig vej ud af den nuværende situation. Han modtages i Moskva med fuld æresbevisning; til stede er præsident Podgorny, misterpræsident Kosygin og generalsekretær Bresnjev. Svoboda ledsages af forsvarsminister Martin Dzur, viceministerpræsident Gustav Husak, justitsminister Bohuslav Kucera samt de slovakiske partiledere Vasil Bilak og Alois Indra. – 24. I et radiobudskab fra Moskva til det czekoslovakiske folk meddeler Svoboda, at Dubcek, Cernik og Smrkovsky deltager i forhandlingerne i Moskva. – 27. Ved afslutningen af forhandlingerne i Moskva udsendes et kommuniqué, hvori det hedder, at besættelsesstyrkerne i Czekoslovakiet vil blive reduceret, når situationen er normaliseret, at begge parter er enige om at gennemføre de beslutninger, der er taget i Cierna og Bratislava, at de czekoslovakiske delegerede har underrettet de sovjetiske ledere om de skridt, der vil blive taget for at styrke socialismen i Czekoslovakiet, og at besættelsestropperne ikke vil blande sig i Czekoslovakiets indre anliggender. Det meddeles også i Moskva, at delegerede fra parti og regering i Polen, Ungarn, Bulgarien og Østtyskland har aflagt besøg i Moskva og med de sovjetiske ledere haft rådslagninger om spørgsmål vedrørende situationen i Czekoslovakiet. Efter tilbagekomsten til Praha erklærer Dubcek i en radiotale, at blodudgydelse under alle omstændigheder må undgås, og at orden og disciplin er absolut nødvendig nu og i fremtiden. Han oplyser, at besættelsestropperne øjeblikkelig vil blive trukket tilbage fra byer og landsbyer til lejre og kaserner, som vil blive åbnet for dem, og at det for at normalisere situationen vil være nødvendigt at træffe foranstaltninger til midlertidig begrænsning af ytringsfriheden. Det meddeles, at de russiske besættelsestropper tager stilling ved grænsen til Vesttyskland. – 28. Ifølge hemmelige radiosendere har nationalforsamlingen vedtaget en resolution, der fordømmer besættelsen som ulovlig og opfordrer regeringen til at fastsætte terminer for besættelsestroppernes tilbagetrækning. Ministerpræsident Cernik udtaler i radioen, at regeringen i løbet af få dage vil henvende sig til de 5 Warszawapagtlande med forslag om forhandlinger om den gradvise tilbagetrækning. Han meddeler videre, at regeringen har godkendt ekstraordinære foranstaltninger vedrørende presse, radio og TV i overensstemmelse med den unormale situation, og at det vil være nødvendigt at træffe foranstaltninger mod provokationer. Viceministerpræsident Gustav Husak udtræder af partipræsidiet og opfordrer Dubcek til at gøre det samme, fordi partikongressen 22/8 var ulovlig. – 29. Det slovakiske kommunistparti vælger på en kongres i Bratislava Gustav Husak til ny førstesekretær og vedtager en resolution, der udtaler tillid til Dubceks lederskab. De fleste af de hemmelige radiostationer har ophørt at sende.

Lederne af de 3 borgerlige partier i

Sverige (højre, centerpartiet og folkepartiet) offentliggør et brev til statsminister Erlander, hvori de kræver, at regeringen skal gå af, hvis den ved valget i september mister flertallet i andetkammer, og hvis socialdemokraterne mister flertallet ved fælles afstemninger i de to kamre efter opløsning og nyvalg til førstekammer. – Statsminister Erlander fastholder sit tidligere standpunkt, at regeringen vil gå af, hvis de borgerlige får over 50 pct. af stemmerne ved andetkammervalget, eller hvis regeringen taber ved en fælles afstemning i en sag af større betydning.

Præsident Alphonse Massemba-Debat i Congo (Brazzaville) opløser parlamentet og erklærer i en radiotale, at han vil regere ved dekreter og udnævner en »komité til forsvar for revolutionen«, idet han hævder, at statens bestående trues af yderliggående (prokinesiske) venstreelementer. – 3. Hæren overtager magten. Til ny generalstabschef udnævnes oberst N'Gouaby, der 4/8 opfordrer Massemba-Debat, der er flygtet, til at vende tilbage til Brazzaville og genindtage sit embede. Massemba-Debat følger opfordringen og omdanner 5/8 regeringen. Nicolas Mondjo fortsætter som udenrigsminister.

3. – Revolutionsrådet i Irak (se 17/7) meddeler, at det er rede til at løse det kurdiske spørgsmål må grundlag af overenskomsten mellem parterne af juni 1966, og at en regeringsdelegation om kort tid vil søge kontakt med kurdernes ledere for at diskutere gennemførelsen. – 4. Rådet meddeler videre, at det med øjeblikkelig virkning vil sætte de dele af planen i kraft, som angår anerkendelse af sproget og kurdernes kulturelle udvikling. – 5. Der udstedes amnesti for alle militære og civile personer, der har deltaget i kurdernes oprør. – 12. Fhv. ministerpræsident Nayef udnævnes til ambassadør i Marokko.

8. – Det republikanske partikonvent i Miami Beach nominerer fhv. vicepræsident Richard M. Nixon som partiets kandidat ved præsidentvalget i november. Nixon får i første valgomgang 692 stemmer, guvernør Nelson Rockefeller, New York, 277, guvernør Ronald Reagan, Californien, 182, og andre tilsammen 182 stemmer. Nixon udpeger, og konventet godkender guvernør Spiro T. Agnew, Maryland, som kandidat til vicepræsidentposten. – 10. Senator George McGovern, Syd Dakota, meddeler, at han vil søge nominering som demokraternes kandidat til præsidentposten som talsmand for afdøde senator Robert Kennedys politik. – 29. Det demokratiske partikonvent i Chicago nominerer vicepræsident Hubert Humphrey som partiets kandidat ved præsidentvalget.

9. – Sydafrikas premierminister J. B. Vorster rekonstruerer sit ministerium. Formålet angives at være en foryngelse »i partiets interesse«, men betragtes tillige som en styrkelse af de oplyste (»verligte«) elementer i det nationalistiske parti på bekostning af de ultrakonservative (»verkrampte«) kræfter, for hvilke dr. Hertzog var en af de mest fremtrædende førere.

11. – Ved folkeafstemningen i Spansk Guinea (se 10/7) stemmer 63,3 pct. af vælgerne for den nye forfatning, der skal træde i kraft samtidig med Spansk Guineas uafhængighed.

29. – Kronprins Harald af Norge vies i Oslo domkirke til frk. Sonja Haraldsen.

September 1968

1. – Et plenarmøde i det czekoslovakiske kommunistpartis centralkomité vælger nyt præsidium på 21 medlemmer, en forøgelse med 10. Det nye præsidium opgives at rumme 11 liberale og 2 »konservative« (Bilak og Piller). Blandt de genvalgte liberale er Svoboda, Dubcek, Cernik og Smrkovsky. Efter mødet gentager Dubcek, at det vil være nødvendigt at indføre presse-, radio- og TV-censur i spørgsmål vedrørende statens udenrigspolitiske interesser og i forsvars- og sikkerhedspolitiske spørgsmål. Ligeledes vil det være nødvendigt ad legal vej at forhindre forsøg på at oprette politiske partier uden for Den nationale front. Praha radio dementerer meddelelser om, at ministerpræsident Cernik har opfordret czekoslovakiske intellektuelle til at flygte ud af landet for at undgå deportation af besættelsesstyrkerne. Rude Pravo offentliggør et manifest underskrevet af 20 ledende intellektuelle, der benægter, at der har været masseflugt af intellektuelle, der frygtede at blive arresteret. – 2. Praha radio meddeler, at viceministerpræsident, professor Ota Sik, er trådt tilbage. Både han og udenrigsminister Jiri Hajek, der opholdt sig i Beograd, da invasionen fandt sted, er blevet stærkt angrebet i den russiske presse for revisionisme. Det meldes fra Praha, at de østtyske tropper forlod Czekoslovakiet 3 dage efter invasionen. – 10. Ministerpræsident Cernik aflægger besøg i Moskva, hvor han forhandler om økonomiske spørgsmål. I en erklæring, underskrevet af præsident Svoboda, førstesekretær Dubcek, formanden for nationalforsamlingen Smrkovsky, ministerpræsident Cernik og førstesekretæren for det slovakiske kommunistparti Husak, hedder det, at de vil fortsætte ad den vej, de slog ind på i januar, og at enhver borger, der ikke overtræder gældende lov, nyder lovens fulde beskyttelse. Endvidere rettes opfordring til dem, der er flygtet til udlandet, om at vende tilbage. – 13. Nationalforsamlingen vedtager love om restriktioner på pressefriheden, herunder gennemførelse af censur, og forbud mod oprettelse af politiske partier. – 19. Udenrigsminister Jiri Hajek, som har været genstand for voldsomme angreb i den sovjetiske presse, træder tilbage. Udenrigsministeriet overtages foreløbig af ministerpræsident Cernik. – 20. Pravda beklager sig over, at normaliseringen i Czekoslovakiet går for langsomt og skriver, at den antisocialistiske minoritet endnu ikke har nedlagt våbnene, og desværre er disse kræfter ikke altid blevet aktivt imødegået. – 26. Pravda skriver, at begreber som national suverænitet og ikke-indblanding i naboers indre anliggender respekteres af Sovjetunionen, så længe de ikke udgør en trussel mod det socialistiske system som sådant. – 29. Det slovakiske kommunistpartis førstesekretær, viceministerpræsident Husak betegner frygten for, at flere fremskridtsvenlige czekoslovakiske politikere vil blive fjernet på Moskvas begæring, som hysterisk. Den sovjetiske hærs blad Den røde Stjerne skriver, at visse czekoslovakiske ledere spiller dobbeltspil under opfyldelsen af Moskvaaftalerne.

6. – På den rhodesiske fronts partikongres godkendes partiledelsens forfatningsudkast (se 4/7) med 213 stemmer mod 206, medens 60 undlader at stemme. – 11. Udenrigs- og forsvarsminister Lord Graham træder tilbage. Han udtaler, at han vil fortsætte som medlem af den lovgivende forsamling og som medlem af den rhodesiske front.

Swaziland, det sidste britiske territorium i Afrika bortset fra Rhodesia, bliver uafhængig stat under kong Sobhuza II, der udtaler, at Swaziland har søgt optagelse i det britiske Commonwealth. 24/9 optages Swaziland i FN som medlemsstat nr. 125.

12. – Ministerpræsident, general Mehmet Sheba har anmodet nationalforsamlingen i Tirana om at godkende, at Albanien udtræder af Warszawapagten på grund af invasionen af Czekoslovakiet (Albanien har i realiteten været udelukket siden 1961, da Sovjetunionen afbrød de diplomatiske forbindelser).

15. – Ved andetkammervalget i Sverige vinder Socialdemokratiet overraskende en stor sejr, idet det får over halvdelen af de afgivne stemmer og for første gang i fredstid får absolut flertal i andetkammer, nemlig 125 mandater mod de 4 andre partiers 108. Et andet bemærkelsesværdigt træk ved valget er, at Centerpartiet bliver det største borgerlige parti, mens det andet mellemparti, Folkepartiet, har en meget dårlig valgdag. Venstrepartiet kommunisterne er dog det parti, der lider det største nederlag. Valgets hovedtal er: Socialdemokratiet får 50,1 pct. af stemmerne mod 47,3 pct. ved rigsdagsvalget i 1964 og 42,3 pct. ved kommunalvalget i 1966 og får 125 mandater mod 113 i 1964, Venstrepartiet kommunisterne 3,0 mod 5,2 henholdsvis 6,4 pct. og 3 (8) mandater, Højre 13,9 mod 14,7 henholdsvis 16,6 pct. og 32 (33) mandater, Centerpartiet 16,1 mod 13,6 henholdsvis 15,0 pct. og 39 (35) mandater, Folkepartiet 15,0 mod 17,4 henholdsvis 18,0 pct. og 34 (43) mandater. Medborgerlig Samling får ingen mandater mod 1 i 1964. Fordelingen af stemmetallene mellem de 3 borgerlige partier beror delvis på et skøn, nemlig hvor der forekommer samlingslister. Endelig får Kristelig demokratisk Samling 1,5 mod 1,8 henholdsvis 1,8 pct. og 0 (0) mandater. Valgdeltagelsen er større end nogensinde tidligere, nemlig 88,7 pct. mod 83,9 pct. i 1964.

20. – Det meddeles officielt i Moskva, at en ubemandet russisk rumsonde, der blev opsendt 15/9, 17/9 korrigerede sin kurs, så den bragtes ind i en bane omkring månen. – 22. Tass meddeler, at »Zond-5«, der rundede månen 18/9, landede med faldskærm i det indiske ocean 21/9 og 22/9 blev samlet op af et russisk redningsfartøj.

25. – I Vesttyskland dannes et nyt kommunistisk parti, 12 år efter det tidligere kommunistiske partis opløsning ved kendelse af forfatningsdomstolen i Karlsruhe. Det nye partis førende skikkelse er Kurt Buchman, redaktør af ugebladet Die Tat i Frankfurt, men partiet ledes i øvrigt af en gruppe på 5, Buchmann erklærer, at der ingen forbindelse er til det forbudte kommunistiske parti, hvis leder Ernst Reimann lever i Østtyskland. – 26. Overborgmesteren i Vestberlin, Klaus Schütz, bebuder, at det nationaldemokratiske parti (NPD) snart vil blive forbudt i Vestberlin, fordi det er en neonazistisk organisation. Vestberlins regering kan ikke selv forbyde NPD, da det er et legalt parti i Vestyskland, men det menes, at senatet i Vestberlin vil anmode de allierede besættelsesmagter om at gøre det. – 29. Ved lokalvalgene i Nedersachsen får NPD kun 5,2 pct. af stemmerne mod 7 pct. ved landdagsvalget i 1967.

26. – Efter at lægerne har erklæret, at ministerpræsident Salazar, der har ligget bevidstløs siden 16/9, ikke mere vil blive i stand til at beklæde embedet, udnævner præsident Tomas professor, dr. Marcello Caetano til Salazars efterfølger. Dr. Franco Nogueira fortsætter som udenrigsminister. General Sa Viana Rebelo, tidligere generalguvernør i Angola, bliver forsvarsminister, og Alfredo Vaz Pinto statsminister knyttet til ministerpræsidentens kontor. – 27. Ministerpræsident Caetano udtaler, at der fortsat må kræves ofre også med hensyn til friheder, som ellers kunne ønskes genindført. Han tilføjer, at regeringen vil gennemføre reformer, når de er nødvendige, og siger, at trofasthed mod Salazar ikke må forveksles med stædig vedholden ved løsninger, som han på et eller andet tidspunkt måtte have valgt.

29. – Ved folkeafstemningen i Grækenland om en ny forfatning vedtages forslaget med 92,2 pct. af de afgivne stemmer mod 7,3 pct., medens 0,5 pct. af stemmerne er ugyldige; 22,3 pct. af de stemmeberettigede deltager ikke i afstemningen. Der er straf for ikke at stemme for vælgere mellem 21 og 70 år. – 30. Ministerpræsident Papadopoulos lover gradvis tilbagevenden til fuld demokrati og udtaler, at folkeafstemningens resultat er et tillidsvotum til og en demokratisk legalisering af regeringen.

DANMARK

Juli 1968

1. – Folketingsmand Ib Thyregod (v.) oplyser, at regeringen til efteråret vil fremsætte det forslag om offentlighed i administrationen, som de nuværende regeringspartier var enige om i efteråret 1967. Han foreslår, at der skabes større kontakt mellem folketinget og befolkningen og mener ikke, at der skulle være noget til hinder for at åbne dørene for de allerfleste udvalgsmøder.

2. – Den ægyptiske udenrigsminister Mahmoud Riad ankommer til København på officielt besøg. Han udtaler ved ankomsten, at hans besøg i de skandinaviske lande er et led i hans regerings fredsbestræbelser.

3. – Den ægyptiske udenrigsminister Mahmoud Riad udtaler på en pressekonference i København, at Israel er en realitet, hvad enten man synes om det eller ej, og at araberne har begået en fejltagelse ved i deres propaganda at kræve Israel udslettet.

Nationalbankdirektør Erik Hoffmeyer udtaler i et interview, at der er sket en glædelig vægtforskydning mellem finanspolitikken og pengepolitikken. Ved overenskomstforhandlingerne på arbejdsmarkedet til foråret er der efter hans mening kun plads for en indkomstforøgelse på 3–4 procent. Den øjeblikkelige økonomiske politik rober ikke foruroligende træk, men med ændringen i landbrugets momsafregning (se 31/5) sker der en reel svækkelse af finanspolitikken.

4. – Danmarks Nationalbank fejrer sit 150 års jubilæum blandt andet med taler af statsminister Baunsgaard og økonomiminister Poul Nyboe Andersen.

5. – Udenrigsministeriet oplyser, at det har meddelt den amerikanske ambassade, at man fra dansk side ikke for tiden ser sig i stand til at meddele tilladelse til opsendelse af 27 større forsøgsraketter i Thuleområdet i Grønland som led i et dansk-amerikansk projekt om måling af fænomener i forbindelse med solpletudbrud. Man er dog rede til at tage sagen op til fornyet overvejelse i 1969. Begrundelsen er ønsket om at undgå enhver risiko for at skabe ængstelse hos befolkningen.

8. – Zambias præsident Kenneth Kaunda ankommer til København på officielt besøg i Danmark.

9. – Udenrigsministeriet meddeler, at Nguyen Viet Dong, ambassador for Nordvietnam, efter indbydelse har aflagt besøg i Danmark og under besøget haft samtaler med udenrigsminister Poul Hartling og højtstående embedsmænd i udenrigsministeriet. Der er tale om en genvisit for ambassadør Troels Oldenburgs besøg i Hanoi i marts (se 26/3).

Danmarks nye ambassadør i Rom, fhv. udenrigsminister Hans Tabor, har afslået et tilbud om at deltage i en konkurrence om opstilling som Socialdemokratiets folketingskandidat i Herning efter fhv. minister Bodil Koch.

10. – Administrationsrådets EDB-udvalg konstaterer, at centraladministrationen ikke har forstået at bruge elektronisk databehandling og få en god, billig og teknisk rigtig administration ud af det, fordi de forvaltningskyndige ikke kender noget til datateknik og datateknikerne ikke noget til forvaltning. Derfor er statslig brug af datateknik ikke blevet til nogen administrationsrationalisering. I 1967 brugte stat og kommuner tilsammen 100 mill. kr. til EDB-administration.

12. – En erklæring fra Meteorologisk Instituts direktør fremhæver, at start af de videnskabelige raketforsøg fra Thulebasen

i Grønland (se 5/7) så snart som muligt vil øge udsigten til forsøgets heldige gennemførelse, men udenrigsminister Poul Hartling udtaler, at denne erklæring ikke kan begrunde en ændring af ministeriets standpunkt, at man ikke vil tillade anvendelsen af større raketter i år.

Stiftamtmand J. Pinholt, Haderslev, udtaler i amtsrådets møde, at det er politikergøgl, når der lægges op til en ny amtsinddeling med virkning fra 1/4 1970.

14. – Den vesttyske landbrugsminister Hermann Høcherl udtaler efter et møde med landbrugsminister Peter Larsen, at Vesttyskland vil finde udvej for, at den traditionelle danske eksport af 16.000 kreaturer til Vesttyskland i indbindingsperioden kan opretholdes.

15. – Fhv. undervisningsminister K. B. Andersen bebuder, at han til efteråret vil kræve en samlet redegørelse for affæren med Thuleraketterne (se 12/7) i folketingets forskningsudvalg.

16. – En rapport fra den grønlandske alkoholkommission til Grønlands landsråd fastslår, at alkoholmisbruget i Grønland overskygger alle andre dansk-grønlandske udviklingsproblemer, og foreslår som modforanstaltning bl. a. rationering.

Efter en LO-delegations besøg i Sovjetunionen udsendes en erklæring, hvori der udtales ønske om at udvide og styrke kontakten mellem de to landes fagbevægelser.

18. – Chaufførernes Forbund (se 25/6) sender første strejkevarsel til medlemmer af rutebilejernes arbejdsgiverforening og benzin- og oliebranchens arbejdsgiverforening. Konflikten vil berøre benzinforsyningen til fly i Københavns lufthavn i Kastrup og den kollektive trafik i Københavns omegn. Dansk Arbejdsgiverforening betegner strejkevarslet som ulovligt. Forbundsformand Andreas B. Hansen udtaler, at konflikten ikke blot skal være en kamp mod arbejdsgiverne, det er i lige så høj grad en kamp mod Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbund.

20. – Arbejdsminister Lauge Dahlgaard udtaler til Ekstra Bladet, at regeringen ikke på forhånd vil fastlægge en økonomisk ramme for arbejdsmarkedets overenskomstforhandlinger til foråret.

21. – Finansminister Poul Møller oplyser, at embedsmænd fra skattedepartementet for tiden undersøger mulighederne for og virkningerne for staten og skatteyderne af et skatteloft. Departementet vil fremkomme med forskellige forslag, som senere skal drøftes i de tre regeringspartier.

22. – Arbejdsretten fastslår i en kendelse, at Jern- og Metalindustriens Sammenslutning havde ret til at inddrage søgnehelligdagsbetalingen for Kr. Himmelfartsdag for de arbejdere, der i arbejdstiden 24/5 deltog i demonstrationen mod regeringens indgreb i søfartskonflikten (se 4/6).

23. – Arbejdsminister Lauge Dahlgaard nedsætter et udvalg, der med højesteretsdommer Th. Gjerulff som formand skal opstille forhandlingsregler for Danmarks Rederiforening, Dansk Styrmandsforening og Radiotelegrafistforeningen af 1917 (se 22/5).

Under forligsmandens ledelse indgås der aftaler om overenskomster mellem Chaufførernes Forbund på den ene side og Rutebilejernes Arbejdsgiverforening og Benzin- og Oliebranchens Arbejdsgiverforening på den anden side. Chaufførernes Forbund får ret til overenskomster enslydende med Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbunds chaufføroverenskomster inden for de nævnte områder, hvor de havde medlemmer 1/3 1967. I selskaber, hvor forbundet har flertal, får de ret til at vælge en tillidsmand. Der sker ingen begrænsning af DASF-chaufførernes rettigheder. Arbejdsretssagen om strejkevarslets lovlighed falder bort, men begge parter forbeholder sig ret til at indbringe spørgsmålet om varslens lovlighed, hvis det skulle blive aktuelt senere (se 18/7).

24. – Udenrigsminister Hartling giver på en pressekonference en oversigt over ra-

ketsagens forløb (se 15/7). Udenrigsministeriet finder fremdeles ikke grundlag for at ændre sin afgørelse, at der ikke kan gives tilladelse til forsøg med store raketter i år. Ministeren tilføjer, at det nemmeste havde været at sige ja, men han havde efter bedste overbevisning afvejet de danske videnskabelige interesser over for risikomomentet og ønsket om ikke at skabe ny uro omkring Thule så kort tid efter bombeflystyrtet og urigtige forlydender om forsøg med bakteriologiske våben. Det nye projekt omfattede 27 større raketter med vestlig skudretning og nedslag i havet. Der er altså et risikomoment for luftfarten, skibsfarten og den lokale befolkning. Dette vil også være tilfældet, hvis tilladelsen gives næste år, men måske kan projektet ændres, og varslingen gøres mere effektiv.

28. – Den græske regering erklærer, at den ikke vil tøve med at afbryde de diplomatiske forbindelser med Danmark, hvis Danmark ikke giver tilfredsstillende svar på en protestnote i anledning af »det brutale og skammelige overfald«, som den græske chargé d'affaires Christos Zacharakis 19/7 var genstand for fra to eksilgrækere på Langelinie i København. Det danske udenrigsministerium oplyser, at svar vil blive givet, når den endelige politirapport i sagen foreligger.

30. – VS' forretningsudvalg og faglige landsudvalg fastslår, at det kun er partiets hovedbestyrelse og de arbejdsgrupper og udvalg, den har nedsat, der tegner partiet. Hovedbestyrelsens udtalelse af 31/3, hvor det opstilles som et VS-mål at give den faglige kamp politisk indhold, står stadig ved magt.

31. – I en note fra udenrigsministeriet til den græske chargé d'affaires oplyses, at anklagemyndigheden har besluttet at rejse tiltale mod den græske statsborger Konstantinos Marotis-Lanas, der opholder sig her i landet som flygtning, for vold mod den græske chargé d'affaires (se 28/7).

August 1968

1. – Danmark meddeler FN, at det er ved at tage de nødvendige skridt til gennemførelse af sikkerhedsrådets økonomiske sanktioner mod Rhodesia (se 29/5).

5. – Med 130 stemmer mod 124 vedtager aktionærerne i Fyns Tidende (v.) på en ekstraordinær generalforsamling at acceptere et forslag fra Fyens Stiftstidende (k. f.) om et snævert samarbejde. Over for Stiftstidendes tilbud stod et tilbud fra det andet fynske venstreblad Svendborg Avis.

6. – Forretningsudvalget for Arbejdernes Fællesorganisation i København udtaler i en henvendelse til regeringen dyb bekymring over den stigende ledighed og henstiller, at regeringen omgående afskaffer ekstramomsen og iværksætter beskæftigelsesforanstaltninger.

8. – Det meddeles, at den danske regering har protesteret i Bern i anledning af subsidieret amerikansk eksport af fjerkræ til Schweiz. I protesten henvises til, at denne import til Schweiz er i strid med EFTA-konventionens bestemmelser om den indbyrdes handel med landbrugsvarer.

Den af daværende statsminister J. O. Krag i åbningstalen 4/10 1966 bebudede »gråbog« om Danmarks sikkerhedspolitik 1949–1966 offentliggøres.

9. – Finansminister Poul Møller oplyser, at regeringen vil formidle optagelse af et udenlandsk lån på 100 mill. kr. til påkrævede kommunale anlægsarbejder.

Formanden for Grønlands landsråd, pastor Erling Høegh, åbner landsrådets ordinære samling i overværelse af kongeparret. Han udtaler, at samtlige landsdelens førende erhverv er i betydelige van-

skeligheder og antyder, at det kan blive nødvendigt at anmode folketinget om ekstraordinær hjælp.

11. – Boligminister Hastrup har oplyst, at regeringen vil søge lovhjemmel for udvidelse af fastprissystemet (se 5/4), der skal træde i kraft 1/10, til også at omfatte folkeskolebyggeri, kommunale vejarbejder og kommunalt sygehusbyggeri.

13. – Statsminister Hilmar Baunsgaard nægter at opfylde krav fra fhv. statsminister J. O. Krag om at udlevere materiale om landbrugets fremtid, idet han erklærer, at det drejer sig om internt arbejdsmateriale.

Arbejdsminister Lauge Dahlgaard mødes med repræsentanter for Vejles erhvervsliv, arbejdstagere og myndigheder for at drøfte hjælp til imødegåelse af den arbejdsløshed, der truer byen i forbindelse med nedskæring af produktionen på De danske Bomuldsspinderier.

15. – Reguleringspristallet for juli er beregnet til 130 og udløser en dyrtidsportion for arbejdere og tjenestemænd fra henholdsvis 1/9 og 1/10. Beregnet med én decimal er reguleringspristallet for juli 129,7, en stigning på 1,7 points i forhold til reguleringspristallet for april, men månedsindekset for juli er beregnet til 129,9, et fald på 0,2 points i forhold til juni. Økonomiminister Nyboe Andersen udtaler, at faldet i månedsprisindekset for juli er en glædelig nyhed, da det er første gang i 5 år, der er registreret et prisfald; de senere måneders meget beskedne prisudsving bekræfter, siger han, at regeringens bestræbelser for at stabilisere priserne har båret frugt.

Formanden for Amtsrådsforeningen, folketingsmand Viggo Hauch (v.), udtaler ved åbningen af foreningens møde om kommunalreformen og den nye amtsinddeling, at man først i sommer er blevet klar over kommunalreformens enorme omfang; den er mere end en kommunalreform, den er i virkeligheden en generel reform af hele den danske administration, også administrationen uden for kommunerne.

16. – Fhv. økonomi- og markedsminister Ivar Nørgaard (s.) tager til orde for en nordisk økonomisk union fra 1975 og erklærer samtidig, at Nordisk Råd er uegnet til at realisere en sådan politik.

18. – Statsminister Hilmar Baunsgaard understreger ved et møde i Hovborg Kro, at regeringen ønsker at udnytte enhver konstruktiv mulighed for at sikre en høj beskæftigelse, men det afgørende er, at de mere kortsigtede midler ikke ødelægger vore muligheder på det lidt længere sigt.

Indenrigsminister Poul Sørensen oplyser, at lovforslag om en ny amtsinddeling kan ventes fremsat kort efter det nye folketingsårs begyndelse. Han tilføjer, at det ikke er meningen, at alt skal være klappet og klart til 1/4 1970; lovgivningen om hvilke ting kommuner, amter og stat i fremtiden skal tage sig af, regner han ikke med, kan være færdigbehandlet til den tid, og den behøver heller ikke at være det. Han erklærer sig enig med De samvirkende Sognerådsforeninger i, at enkelte kommuner risikerer at blive sorteper som følge af den frivillighed, der er givet landkommunerne over for kommunalreformkommissionens forslag, og tilføjer, at han vil stille sig positiv i spørgsmålet om en lovændring.

19. – Efter et ministermøde på Marienborg udtaler statsminister Hilmar Baunsgaard, at regeringen vil fortsætte efter den lagte økonomiske kurs; en momsnedsættelse vil ikke komme i betragtning, medmindre den følges op af andre forholdsregler.

21. – Regeringen udsender en erklæring, i hvilken det siges, at besættelsen af Czekoslovakiet må vække dyb bekymring også i Danmark, og at den militære aktion mod Czekoslovakiet er et alvorligt tilbageslag for alle positive kræfter i hele verden, der håber på afspænding, på øget frihed for folkene og på en gradvis tilnærmelse mellem øst og vest. På et møde i det uden-

rigspolitiske nævn orienterer udenrigsministeren og forsvarsministeren om situationen, ligesom statsministeren refererer et besøg af den sovjetiske chargé d'affaires, der efter instruks fra sin regering lagde vægt på at give statsministeren »en korrekt orientering« om baggrund og handlinger og sluttede med at udtale ønsket om, at begivenhederne ikke ville skade de dansk-sovjetiske forbindelser. Statsministeren svarede, at den danske regering mente, at det sovjetiske indgreb er et tilbageslag for forsøgene på en optøning af forholdet mellem øst og vest.

Begivenhederne i Czekoslovakiet fremkalder i øvrigt protester fra partier og organisationer. Danmarks kommunistiske Parti giver udtryk for uro og bekymring. Aksel Larsen, SF, holder møde på Rådhuspladsen, hvor der vedtages en protestresolution, der sendes til Sovjetambassaden. Uden for denne finder demonstrationer sted, arrangeret af de politiske ungdomsforeninger. Socialistisk Internationale, der holder rådsmøde i København, fordømmer invasionen.

22. – Udenrigsminister Poul Hartling tilkalder Sovjetunionens chargé d'affaires og overrækker ham den danske regerings erklæring af 21/8 og en opfordring til Sovjetunionen om at trække sine tropper tilbage fra Czekoslovakiet. Samtidig tilkalder udenrigsministeriets direktør Poul Fischer Ungarns ambassadør og den polske og bulgarske chargé d'affaires og overrækker dem erklæringen med opfordring om at trække deres tropper tilbage. Han meddeler herudover, at den danske regering ikke for tiden finder det hensigtsmæssigt, at planlagte besøg i Danmark af den bulgarske statsminister og den ungarske udenrigsminister samt et planlagt polsk flådebesøg i København gennemføres.

Udenrigsminister Hartling gør i det udenrigspolitiske nævn rede for sikkerhedsrådets møde 21/8, der kom i stand på foranledning af bl.a. Danmark, og hvorunder den danske repræsentant i sikkerhedsrådet understregede nødvendigheden af, at der hurtigt blev vedtaget en opfordring til Sovjetunionen om at trække sine tropper tilbage fra Czekoslovakiet.

Det konservative Folkepartis politiske ordfører, Haunstrup Clemmensen, udtaler, at den russiske invasion af Czekoslovakiet må bringe drøftelsen af Danmarks forsvars- og udenrigspolitik ind i mere realistiske baner; talen om, at den rationalisering af forsvaret med visse tjenestetidsnedsættelser, som regeringen forbereder, skulle efterfølges af en nedskæring af beredskabet, må nu forstumme, og der må være håb om, at næsten hele befolkningen nu forstår, at NATO under ingen omstændigheder kan undværes.

Formanden for Danmarks kommunistiske Parti Knud Jespersen udtaler til Ekstra Bladet, at han i slutningen af måneden rejser til Moskva, hvor han vil fremsætte sit syn på besættelsen af Czekoslovakiet, som han ikke billiger, og drøfte spørgsmålet med sovjetiske kommunister.

23. – Nationalbanken giver meddelelse om yderligere lempelser i rationeringen af obligationsudstedelsen (se 1/5). De områder, der for realkreditten vedkommende er tilbage under rationeringen, omfatter herefter i det store og hele gældsløsningslån m. m. inden for landbruget, tillægslån i andre ejendomme, herunder lån i forbindelse med omprioriteringer, samt lån i sommerhuse.

Lønnings- og pensionsminister Hastrup udtaler, at regeringen ønsker tjenestemandsreformen gennemført i folketingsåret 1968–69 og derfor har henstillet til tjenestemandskommissionen at fremskynde arbejdet.

26. – Cyperns præsident, ærkebiskop Makarios ledsaget af udenrigsminister Spyros Kyprianou ankommer til København på et 6 dages officielt besøg og modtages af statsminister Hilmar Baunsgaard. Han udtaler ved ankomsten, at han håber, at striden mellem de græske og tyrkiske cyprioter kan nå til en afgørelse umiddelbart efter årsskiftet.

Repræsentanter for LO mødes med medlemmer af regeringen med statsministeren

i spidsen for at drøfte beskæftigelsessituationen. LO har til mødet opstillet sine ønsker i et program på 8 punkter, der stort set er identiske med et socialdemokratisk program på 10 punkter til afhjælpning af ledigheden. Efter mødet udtaler formanden for LO, Thomas Nielsen, at hvis der er realiteter bag regeringens udtalelser, er forår i sigte. Statsministeren erklærer, at regeringen lægger megen vægt på en forbedring af betalingsbalancen, men ikke ønsker at anvende ledighed som et middel. Regeringen agter at fastholde sin langsigtede økonomiske politik og finder ikke tiden inde til en finanspolitisk lempelse gennem afskaffelse af momsforhøjelsen, men vil på kort sigt sætte ind mod arbejdsløsheden på en række punkter. Bl. a. nævner statsministeren, at undervisningsministeriet har besluttet at frigive skolebyggeri til 120 mill. kr.

27. – Folketingsmedlemmerne Kai Moltke og Hanne Reintoft udtræder af VS-gruppen, der herefter kun tæller 2 medlemmer. Begrundelsen er, at partiet er blevet en kampplads for arbejderfjendske og yderliggående grupperinger. VS-partiets forretningsudvalg benægter dette og siger, at uenigheden har drejet sig om holdningen til de seneste udenrigspolitiske begivenheder med besættelsen af Czekoslovakiet, som forretningsudvalget på det skarpeste fordømte.

28. – På et møde i komiteen under Nordisk Råd, der behandler spørgsmålet om Færøernes og Ålandsøernes repræsentation i rådet, gør den danske regerings repræsentant, justitsminister Thestrup, rede for det færøske landsstyres indvendinger mod et kompromisforslag og meddeler, at den danske regering tilslutter sig landsstyrets standpunkt. Kompromisforslaget, der er fremsat af den svenske justitsminister Herman Kling, går ud på, at NR's medlemslandes delegationer udvides således, at Færøerne vælger 2 medlemmer til den danske delegation og Ålandsøerne et medlem til den finske. Landsstyret har meddelt, at det fortsat ønsker selvstændig repræsentation i NR.

Nationalbanken meddeler, at diskontoen fra og med 29/8 nedsættes fra 6,5 til 6 pct. (se 12/6), den laveste sats siden 1963. Endvidere er der mellem Nationalbanken på den ene side og bankernes og sparekassernes organisationer på den anden side opnået enighed om at nedsætte deponeringssatsen fra 20 til 10 pct. for den del af stigningen i pengeinstitutternes indlån, som finder sted efter 31/8 (se også 23/8).

Regeringen drøfter beskæftigelsessituationen med Dansk Arbejdsgiverforening (se 26/8). Arbejdsgiverforeningen tilråder en forsigtig lempelse af pengepolitikken, men en fortsat stram finanspolitik og desuden en mere aktiv og bevidst arbejdsmarkedspolitik, herunder en bedre statistik over ledighedens sammensætning.

29. – Forsvarsminister Ninn-Hansen udtaler, at de sidste ugers begivenheder (i Czekoslovakiet) må være en advarsel til dem, der mente, at vi kunne give afkald på den sikkerhedspolitik, der er knyttet til vort medlemskab af NATO og til vort eget beredskab.

På LO's formandsmøde drøftes kravene ved de kommende overenskomstforhandlinger. De vigtigste ventes at blive: 40 timers arbejdsuge, generelle reallønsforbedringer, fuld dækning for skete prisstigninger og ens dyrtidstillæg for mænd og kvinder, afskedigelsesløn og uddannelsesfond til tillidsmænds uddannelse.

30. – På et møde i Det radikale Venstres folketingsgruppe meddeler folketingsformand Karl Skytte, at han fra det nye folketingsårs begyndelse fratræder som gruppens formand. Gruppen giver tilslutning til, at de radikale medlemmer af regeringens forsvarsudvalg arbejder for et enhedsværn i forbindelse med den nye forsvarsordning.

September 1968

1. – Fhv. statsminister J. O. Krag opfordrer til fælles nordisk eller dansk aktion i sikkerhedsrådet i anledning af krigen i Biafra.

Formanden for LO, Thomas Nielsen, udkaster ved åbningen af Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbunds kongres tanken om at oprette en fond under LO, hvortil alle medlemmer årligt skal indbetale en dyrtidstillægsportion. Fondens midler skal kunne benyttes til opkøb af aktier for ad den vej at indføre økonomisk demokrati.

4. – OECD's generalsekretær Thorkil Kristensen udtaler, at der er ingen tvivl om, at en stigende import fra østlandene vil blive besvaret med stigende eksport fra den vestlige verden til disse lande.

Udenrigsminister Hartling, der opholder sig i Stockholm i anledning af det halvårlige nordiske udenrigsministermøde, udtaler, at det i dette øjeblik ikke vil gavne nogen, at Biafrasagen bliver indbragt for sikkerhedsrådet, hvor en sådan aktion vil støde på vanskeligheder (se 1/9).

Monopolrådet godkender en række generelle prisforhøjelser for større brancheområder, ikke mindst de brancher, der er omfattet af prisstoppet for tjenesteydelser. Prisforhøjelserne svarer i de fleste tilfælde til de øgede lønomkostninger som følge af julireguleringspristallet.

5. – SF bestrider lovligheden af en bevilling til landbrugets dispositionsfond på 125 mill. kr., som finansudvalget har godkendt 3/9 med regeringspartiernes stemmer. Aksel Larsen udtaler, at grundlovens bogstav og mening er overtrådt af såvel regering som finansudvalg og kalder dispositionen med at bevilge dette beløb som kompensation for at undlade prisforhøjelser på hjemmemarkedet, for pristalsfusk. Samtidig henvender SF sig til folketingets formand og anmoder ham om at påtale regeringens og finansudvalgets holdning; en bevilling af en sådan størrelse ligger uden for finansudvalgets kompetence. Statsminister Hilmar Baunsgaard afviser, at bevillingsproceduren vedrørende de 125 mill. kr. er i strid med grundloven og den praksis, der har udviklet sig; det er anerkendt af de statsretlige eksperter, at en minister har ret til at afholde en udgift, når han har opnået finansudvalgets godkendelse.

Monopolankenævnet går imod monopoltilsynets hidtidige praksis og fastslår, at en virksomhed, der er indklaget for Monopoltilsynet, har ret til at få at vide, hvem det er, der har klaget.

7. – Forhandlinger om lønnen for jurister og økonomer i den administrative ledelse af kildeskattedirektoratet bryder sammen, efter at der har været forhandlet siden maj.

8. – I en resolution fra partiet De Uafhængiges landsmøde hedder det, at De Uafhængige vil sætte alt ind på at blive den opposition til højre, som dansk politik i dag så skæbnesvangert mangler i folketinget. I resolutionen vender man sig mod kildeskatten og kræver et skatteloft til beskyttelse af borgerne mod skatteplyndring.

9. – Ministerialforeningen beslutter, ligesom Danmarks Juristforbund og Danske Økonomers Forening allerede har gjort, at blokere de 5 lederstillinger i kildeskattedirektoratet, hvis de opslås som tjenestemandsstillinger (se 7/9).

Fyns Tidendes bestyrelse meddeler, at folketingsmand, chefredaktør ved dagbladet Børsen Jens Peter Jensen (v.) skal være politisk chefredaktør ved Fyns Tidende (se 5/8).

10. – Arbejdsgiverforeningens formand, fabrikant Svend Heineke, erklærer, at den danske arbejdsløshedsstatistik overdriver ledighedens omfang.

13. – Folketingets formand Karl Skytte

beslutter, at folketinget ikke skal indkaldes til et særligt møde om de 125 mill. kr. til landbrugets dispositionsfond, som ønsket af Aksel Larsen (s. f.) (se 5/9).

16. – Forsvarsminister Ninn-Hansen udtaler, at der skulle være gode muligheder for, at de 4 partier bag den nuværende forsvarslov kan samles om en ny forsvarsordning med fællesværn og enhedskommando.

7.–8. – På Socialdemokratiets årsmøde oplyses det, at partiet har haft den største medlemstilgang i mange år. Medlemstallet er nu ca. 200.000. Partiformanden, fhv. statsminister J. O. Krag udtaler, at Socialdemokratiet vil fastholde 1 års fristen fra 1969 for opsigelse af medlemskabet af NATO, men indtil en fornøden ændring i den internationale situation indtræder, eller et tilfredsstillende alternativ findes, bør Danmark blive i NATO; bestræbelserne for at give NATO et nyt indhold bør imidlertid føres videre. Han føjer hertil ønsket om, at Danmark, helst sammen med de andre nordiske lande, tager initiativ til at få nedsat en international arbejdsgruppe, der skal forberede indkaldelse af en europæisk sikkerhedskonference. Han erklærer i samme forbindelse, at Socialdemokratiet betragter forsvarsforliget som bortfaldet, og at den fremtidige forsvarspolitik må udformes inden for en mindre budgetramme med nedsatte styrkemål og lavere tjenestetid. En udtalelse om forsvars- og udenrigspolitikken i overensstemmelse hermed vedtages enstemmigt. Med alle stemmer mod 2 vedtages en udtalelse, hvorefter Socialdemokratiets ønske om en indtægtsbestemt tillægspension efter svensk og norsk mønster opgives. I stedet foreslås, at man efter gennemførelsen af den fulde folkepension i 1970 fortsætter pensionsudbygningen over en 8-årig periode ved en værdifast tillægspension, der i alt skal udgøre 50 pct. af grundpensionen. ATP skal bevares ved siden af den nye tillægspension.

21.–22. – På Venstres landsmøde oplyses, at partiets medlemstal er 155.887, og at Venstre er det stærkest organiserede parti. Venstres formand, udenrigsminister Poul Hartling, opfordrer Socialdemokratiet til samarbejde med regeringen om sikkerhedspolitikken; nu som før bør man udadtil stå sammen om det, der er Danmarks politik. Mødet vedtager en udtalelse om, at Danmark forbliver som medlem af NATO efter 1969. Flere talere, deriblandt folketingsmand Per Møller og fhv. minister Axel Kristensen, peger på utilstrækkeligheden af et nordisk samarbejde, og Per Møller rejser kravet om en analyse af Danmarks EEC-muligheder uden Storbritannien. Landbrugsrådets præsident, folketingsmand Anders Andersen stiller sig på industriens og handelens side ved en udtalelse om, at Danmark ikke bør sælge industriinteresser under dække af, at man skal opnå fordele for dansk landbrug, for der er ikke meget at hente for landbruget i en nordisk toldunion.

24. – Regeringen godkender forsvarsminister Ninn-Hansens planer om at gøre Frederikshavn til hovedflådestation.

25. – Fra Washington meldes, at præsident Johnson med øjeblikkelig virkning har indført importbegrænsning for visse ostetyper, hvilket rammer dansk eksport.

Forsvarsstyrelsen er ifl. forlydende skeptisk over for et centralt punkt i regeringens udkast til ny forsvarsordning, nemlig det såkaldte fællesværn, der indebærer, at forsvarschefen får stærkt udvidede beføjelser, medens de 3 værnschefers beføjelser indskrænkes stærkt. Forsvarschefen, general Ramberg, erklærer, at samtlige forsvarsstyrelsens 5 medlemmer, nemlig forsvarschefen, stabschefen og de 3 værnschefer, er enige i deres stillingtagen.

26. – Det økonomiske råds formandskab fremhæver i en rapport til regeringen, at det kan blive nødvendigt at lempe finanspolitikken for at reducere arbejdsløsheden, hvis ikke investeringsvirksomheden i de nærmeste måneder viser tydelige tegn

til opgang. Rådet anbefaler en sådan lempelse, såfremt der gennem indkomstpolitikken skabes sikkerhed for, at det ikke fører til en ny forhøjelse af omkostningsniveauet. Landbrugets repræsentanter tager afstand fra formandskabets konklusion: at de markedspolitiske perspektiver må tale for ændringer i støtteordningerne for landbruget, nemlig løsnelse af tilskuddene fra produktionen ved overgang til person- eller ejendomstilskud med henblik på at skære den mest urentable del af landbrugsproduktionen bort.

29. – Forbundsformand Hans Rasmussen udtaler, at fagbevægelsen ved de forestående overenskomstforhandlinger ikke skal fremsætte krav, som produktionsmæssigt og økonomisk intet har med den aktuelle økonomiske situation at gøre. Henvendt til statsminister Baunsgaard siger han, at fagbevægelsen ikke kan være uinteresseret i en skattelettelse, der indtægtsmæssigt har større værdi end en lønforhøjelse, der blot forhøjer omkostningsniveauet og kan skabe vanskeligheder i konkurrenceforholdet til udlandet.